

The Hebrew University of Jerusalem

Syllabus

JEWISH SOCIETY & CULTURE IN THE MIDDLE AGES - 13025

Last update 03-07-2018

HU Credits: 2

Degree/Cycle: 1st degree (Bachelor)

Responsible Department: History of Jewish People & Contemporary Jewry

Academic year: 0

Semester: 1st Semester

Teaching Languages: Hebrew

Campus: Mt. Scopus

Course/Module Coordinator: Elisheva Baumgarten,

Coordinator Email: elisheva.baumgarten@mail.huji.ac.il

Coordinator Office Hours: Monday 14-15

Teaching Staff:

Prof Elisheva Baumgarten

Course/Module description:

This course examines basic sources for medieval Jewish history from multiple genres. each unit focuses on a primary source and on articles concerning it. We will discuss the source in the context of its writer, tradition and surroundings.

Course/Module aims:

tools for reading primary sources, writing basic papers and finding bibliography.
discussion of method.

Learning outcomes - On successful completion of this module, students should be able to:

students will be able to plan, structure and write a basic paper; find relevant bibliography and express methodological concerns.

Attendance requirements(%):

100%

Teaching arrangement and method of instruction: discussion of sources, visual and textual, active discussion and preparation. submission of papers and practice of academic writing

Course/Module Content:

poetry as a historical source
legal sources
art sources
chronicles
responsa
polemic literature
comparative history

Required Reading:

א. מבוא למקורות יהודים מימי הביניים
דולצא אשת ר' אלעזר
מקורות: משלו לא, אשת חיל לר' אלעזר בן יהודה – חולקו בשיעור.

תרגיל מס' 1: מציאת מקורות עתיקים עליהם מבוסס המקור.

ב. משפט כמקור היסטורי

חוקי יוסטיניאנוס

מקור: המבלה ה 67 של יוסטיניאנוס, ביןzeiton המאה הששית.

1. אמנון לינדר, היהודים והיהדות בחוקי הקיסרות הרומית, ירושלים תשמ"ג, עמ' 13-59.

2. שמואל דוד לוצאטו, פירוש על חמישה חומשי תורה, תל אביב 1971 בראשית מ"ט.

3. צבי גרצ, דברי ימי ישראל, (תרגום שפ"ר), ג, ורשה תרס"ח, עמ' 398-400.

תרגיל מס' 2: סיכום חומראים

ג. סתיות בין תעוזות

ברית עומר ירושלים ודמשק

המקור: ברית עומר ירושלים וברית עומר دمشق

1. שלמה דב גיטין, היישוב היהודי בארץ-ישראל בראשית האסלאם ובקופת הצלבנים, ירושלים תש"ם, עמ' 36-41.

2. משה גיל, א"י בתקופה המוסלמית הראשונה, א, תל אביב תשמ"ג, עמ' 25-23, 42-47, 54-61.

3. חיים גרבו, "ברית עומר במרוקו - הערכה מחודשת של יחסיו מוסלמים-יהודים" בתוך ש' בר-אשר (עורך), היהודים במרוקו הדריפית, ירושלים 1977, עמ' 53-61.

4. Mark R. Cohen, "What was the Pact of Umar? A Literary-Historical Study", *Jerusalem Studies in Arabic and Islam*, 23, (1999), 110-157. לקריאה 100-131

תרגיל מס' 3: מה בין הערת שולים לרישום ביבליוגרפיה

ד. מגוון מקורות בנושא מסויף

חינוך

המקור: פרקים מתוך הספר פרקי חינוך (ראו להלן)

1. שלמה דב גיטין, סדרי חינוך בימי הגאנונים ובית הרמב"ם, מקורות חדשניים מן הגניזה, ירושלים תשכ"ב. מבחר פרקים לבחירה.

S.D. Goitein, *A Mediterranean Society, The Community, Vol. 2, Berkeley, Los Angeles and London 1971*, p. 173-183.

תרגיל מס' 4: שאלות מחקר:

ה. ספרות עממית

מקור: מגילת אחימעץ, מהד' קלאר, עמ' 17-19.

ראובן בונפייל, "מיתוס רטוריקה היסטוריה" בתוך תרבות וחברה בתולדות ישראל בימי הביניים, בעריכת ראובן בונפייל ואחרים, ירושלים תשמ"ט, עמ' 99-135.

א' שרפ, "יהודים בביזנטין" בתוך תקופת האופל, בעריכת בצלאל רות, תל אביב תשל"ג, עמ' 31-41.

ו. הסיפור העברי הימי הביניים: האם ושבעת בניה

מקורות: ספר מקבים ב', פרק ז וספר מקבים ד', פרק טז

ספר יוסיפון, מהד' דוד פלוסר, ירושלים תשמ"א, כרך א, עמ' 70-75.

ספר זכרונות הוא דברי הימים לרוחמיאל, מהד' עלי יסיף, תל אביב, תשס"א, 289-291, 353-351. גרשון דוד כהן, "מעשה חנה ושבעת בניה בספרות העברית", ספר היובל לכבוד מרדי מנחם קפלן, ניו יורק תש"ג, עמ' קט-קט

ז. שו"ת כמקור היסטורי חלק א'

המקור: תשובה רמב"ם, בעריכת יהושע בלאו, ירושלים ס' ל"ד, מ"ה

1. Christine Klapisch-Zuber, "Including Women" in eadem (ed.) *A History of Women in the West*, Vol. 2, Cambridge, Mass., 1992, p. 1-14.
2. Renée Levine -Melamed, "He Said, She Said: A Woman Teacher in 12th Century Cairo", *AJS Review*, 22, 1997, p. 19-36
3. S.D. Goitein, *A Mediterranean Society*, Vol. 2, p. 183-184, Vol. 3, p. 344-346.
4. Natalie Z. Davis, *Fiction in the Archives*, Stanford, 1987

ח. קראים ורבנים

Marina Rustow, *Heresy and the Politics of Community*, Ithaca 2008, XV-XXXIII

מאמרם בכתב העת תעודה (1999), במילוי השער השני

מקורות לדוגמא יובאו בשיעור.

תרגיל מס' 5: תיזות והפרכתן, חיפוש מקורות ומחלוקת בכתיבת עבודה

ט. סיפור ארבעת השבויים

1. Gerson D. Cohen, "The Story of the Four Captives", *PAAJR*, 29, (1960/61) 55-131
קריאה של עמודים נבחרים
2. י"ח ירושלמי, זכור - היסטוריה יהודית וזכרון יהודי, תל אביב 1982
3. משה גיל, במלכות ישמعال בתקופת הגאנום, ירושלים תשנ"ג, כרך א, 180-176.

ו. יהודים ונוצרים: תולדות ישן

מקורות: ברית החדשה: סיפורי הבשורה; תולדות ישן

1. אביגדור שנאן, אותו האש. יהודים בספרים על ישן, תל אביב תשנ"ט, עמ' 62-91.

2. יעקב דויטש, "עדות חדשה על 'תולדות ישן'", תרבעז, סט, (תש"ס), עמ' 177-197.

תרגיל מס' 6: חיפוש במאגר של המכון לתצלומי כתבי יד

יא. שו"ת כמקור היסטורי, חלק ב'

ארגון הקהילות

מקורה: ספר הכלבו, ס' קמב

1. יצחק בער, "היסודות וההתחלות של ארגון הקהילה היהודית בימי הביניים", ציון ט' (תש"י), עמ' 41-1

2. חיים הלל בן-שoon, "מקומה של הקהילה העיר בתולדות ישראל" בתוך רצף ותמורה, בעריכת י' הקר, תל אביב 1984 עמ' 156-176.

3. אברהם גרוסמן, "יחסם של חכמי אשכנז הראשונים אל שלטון הקהיל" שנתון המשפט העברי ב, תשל"ה, עמ' 175-199.

4. חיים סולובייצ'יק, שו"ת כמקור היסטורי, ירושלים, תשנ"א עמ' 87-106.

תרגיל מס' 7: איתור מקורות תרגיל שני

יב. כתבי זכויות

מקורות: מגון כתבי זכויות

1. מאמרו של שלום בארון, "ملוא הריבונות האפостולית" ו"שבוד היהודים" בימי הביניים", ספר היובל ליצחק בער, (תשכ"א) פורסם בקובץ מאמרים המתרוגמים לעברית: ממדיה העולמית של ההיסטוריה היהודית : קובץ מאמרים / שלום בארון ; [עורכים - רوبرט ליברלט, יומ טוב עסינס ; תרגמה

.124-102 מאנגלית אירית סיוון], ירושלים תשנ"א, עמ' 102-124

2. Jonathan Ray, "The Jew in the Text: What Medieval Charters Tell Us About Medieval Society", *Medieval Encounters* 16 (2010), 243-67

יג. תקנות קהל: סדר חברתי בתוך הקהילה

מקורות: תקנות קהל מתוך ספרו של פינקלשטיין

1. Louis Finkelstein, *Jewish Self-Government in the Middle Ages*, New York, 1964 p. 15-18, 118-126, 225-232

2. אברהם גראסמן, "ראשותו ויסודותיו של מנהג עיכוב תפילה", מלאת, כרך א תשמ"ג, עמ' 220-199.

3. מנחם בן-שושן, "הצעקה אל הציבור בבית הכנסת בארץ האסלאם בראשית ימי הביניים", שולמית אליזור, משה דוד הר, אביגדור שנאן וגרשון שקד (עורכים), *כנסת עזרא - ספרות וחווים בבית הכנסת*, ירושלים תשנ"ה, עמ' 327-350.

תרגיל מס' 8: מחלוקת מחקריות והבעת עמדה

יד. מהדורות ביקורתית: יכוח יהדי-נוצרי

1. מרדי ברוייר, ספר נצחון ישן, ספר יכוח נגד הנוצרים, רמת גן 1978

2. David Berger, *The Jewish Christian Debate in the High Middle Ages- A Critical Edition of Nizzahon Vetus*, Philadelphia 1979

3. עמוס פונקנשטיין, "התמורות ביחס הדת שבין יהודים לנוצרים במאה ה"ב, ציון ל"ג, תשכ"ח, עמ' 144-125.

4. חן מרחביה, התלמוד בראוי הנזרות, ירושלים תשל"א, 227-248.

טו. פיות כמקור ביסטורי: אירועי המאה השלישי עשרה בצרפת

הפיוט: שאלן שרופה באש של ר' מאיר בן ברון

Susan Einbinder, *Beautiful Death. Jewish Poetry and Martyrdom in Medieval France*, Princeton and Oxford, 2002, chapter 5.

טז. ספר חוקי התורה

המקורות: שמחה אסף, מקורות לתולדות החינוך בישראל, כרך א', תל אביב, תרפ"ה, עמ' ט-ט"א או במהדורה המחדשת או בתוך קנארפו格尔 בנספח

1. E. Kanarfogel, *Jewish Education and Society in the High Middle Ages*, Detroit, 1992, p. 15-32, 101-105, 119-134. בעברית גם קיימ.

2. משה גידמן, ספר התורה והחכמים בארץ המערב בימי הביניים, ווארשה, תרנ"ג, עמ' 72-73.

3. שולמית שחר, ילדות בימי הביניים, תל אביב, תש"י, עמ' 13-22, 262-292.

יז. היסטוריוגרפיה ימי ביניימית

מקור: שלמה אבן ורג'ה, שבט יהודה, בעריכת עזריאל שווחט, מבוא מאט יצחק בער, ירושלים, תש"ז, עמודים נבחרים

2. יוסף חיים ירושלמי, זכור - היסטורייה יהודית וזכרון יהוד, תל אביב 1982, פרק שלישי.

3. Robert Bonfil, "How Golden was the Age of the Renaissance in Jewish Historiography, in David Ruderman (ed.), *Essential Papers on Jewish Culture in*

Renaissance and Baroque Italy, New York, 1992

י.ח. אמננות כמקhor היסטורי
Elliott Horowitz, "The Way we Were": Jewish Life in the Middle Ages", *Jewish History* 1 (1986), pp.75-90
תרגיל מס' 9: ביקורות ספרים

יט. כתבי יד ימי ביןימיים
11639 MS .Add Library British :*Miscellany Hebrew French North The* (London: Facsimile Editions, 2003).
Companion Volume to Edited Manuscript from Thirteenth Century France in Facsimile, ed. by Jeremy Schonfield (London: Facsimile Editions, 2003).
G. Margaliouth, 'An Ancient Illuminated Hebrew MS. at the British Museum', *Jewish Quarterly Review* 17 (1905): 193-197; Jeremy Schonfield, 'Introduction', *Companion Volume*, 15-24; Michel Garel, 'The Provenance of the Manuscript', *ibid*, 27-37; Malachi Beit-Arié, 'The Making of the Miscellany', *ibid*, 47-73.

Additional Reading Material:

Course/Module evaluation:

End of year written/oral examination 40 %
Presentation 0 %
Participation in Tutorials 15 %
Project work 0 %
Assignments 45 %
Reports 0 %
Research project 0 %
Quizzes 0 %
Other 0 %

Additional information:

Compulsory trip to National Library